

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-57>

УДК 334.012.6(477)

PEST-АНАЛІЗ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

PEST ANALYSIS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN UKRAINE

Сало Яна Вікторівна

кандидат економічних наук, старший викладач,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1066-783X>

Марчук Ірина Сергіївна

студентка,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1048-4689>

Орловська Софія Сергіївна

студентка,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2115-7459>

Salo Yana, Marchuk Irina, Orlovska Sofia

Odessa National Economic University

У статті проаналізовано мале та середнє підприємництво в Україні. Розглянуто зарубіжний досвід. Проведено PEST-аналіз для визначення стану малого та середнього підприємництва в Україні за останні роки. Визначено основні фактори, що представляють загрозу для підприємств та фактори, що відкривають, підприємства найбільші можливості. Показано вплив політичної ситуації на розвиток малого та середнього підприємництва. Здійснено аналіз основних тенденцій зовнішньої торгівлі товарами України. Розглянуто показники безробітного та зайнятого населення в контексті впливу на розвиток малого та середнього підприємництва. Також розглянуто групу соціальних факторів, а саме – чесність та прозорість ведення бізнесу, демографічну ситуацію, тенденції у сфері вищої освіти. На основі PEST-аналізу зроблено висновки про негативні та позитивні фактори розвитку малого та середнього підприємництва в Україні в період з 2019 р. по 2021 р.

Ключові слова: PEST-аналіз, мале підприємництво, середнє підприємництво, економічні показники, підтримка малого підприємництва.

В статье проанализировано малое и среднее предпринимательство в Украине. Рассмотрен зарубежный опыт. Проведен PEST-анализ для определения состояния малого и среднего предпринимательства в Украине за последние годы. Определены основные факторы, представляющие угрозу для предприятий и факторы, которые открывают предприятиям наибольшие возможности. Показано влияние политической ситуации на развитие малого и среднего предпринимательства. Проведен анализ основных тенденций внешней торговли товарами Украины. Рассмотрены показатели безработного и занятого населения в контексте влияния на развитие малого и среднего предпринимательства. Также рассмотрена группа социальных факторов, а именно – честность и прозрачность ведения бизнеса, демографическая ситуация, тенденции в сфере высшего образования. На основе PEST-анализа сделаны выводы о негативных и положительных факторах развития малого и среднего предпринимательства в Украине в период с 2019 г. по 2021 г.

Ключевые слова: PEST-анализ, малое предпринимательство, среднее предпринимательство, экономические показатели, поддержка малого предпринимательства.

The article analyzes Ukrainian small and medium-sized businesses. Foreign experience is considered. A PEST analysis was carried out to determine the state of Ukrainian small and medium-sized businesses in recent years. The main factors that pose a threat to enterprises and the factors that open up the greatest opportunities for enterprises are determined. The influence of the political situation on the development of small and medium-sized businesses is shown. The analysis of the main trends in foreign trade in goods of Ukraine is carried out. The indicators of the un-

employed and employed population are considered in the context of the impact on the development of small and medium-sized businesses. Among the negative trends, it should be noted that during 2020, the savings of Ukrainians decreased, and expenditures exceeded revenues. A group of social factors is also considered, namely, the honesty and transparency of doing business, the demographic situation, trends in the field of higher education. Educational trends in higher education are determined by general trends in the modern world. Main trends: increasing the percentage of educated population in all corners of the globe, equal access to quality education for all, strengthening the role of the state in ensuring equity in education, efficient and effective use of education expenditures, humanization and democratization of education, updating forms and means of education, increasing the professional competence of teachers. On the basis of PEST-analysis, a summary of the negative and positive factors in the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine in the period from 2019 to 2021 p. In order to fulfill their main function of ensuring economic growth, small and medium-sized enterprises must create new jobs and provide employment for the majority of the population, but in Ukraine the number of employees in small and medium-sized enterprises has decreased. The experience of most developed countries shows that the most important aspect for the development of small and medium enterprises is state support.

Keywords: PEST analysis, small entrepreneurship, medium entrepreneurship, economic indicators, small business support.

Постановка проблеми. Малий та середній бізнес є невід'ємним елементом механізму сучасної економіки, тому його дослідження є досить актуальним сьогодні. На сучасному етапі розвитку світової економіки малий та середній бізнес зіштовхується зі значною кількістю перешкод: у нерозвинених країнах – недостатня підтримка з боку держави або її неефективність, у розвинених країнах проблеми вже не настільки залежать від внутрішніх факторів, скільки від зовнішніх, наприклад, сучасного стану глобальної економіки. Малий та середній бізнес пропонує інноваційні ідеї у сфері зміни клімату, ефективності використання ресурсів, соціальної згуртованості, він сприяє переходу країн до сталої та цифрової економіки. Результат його функціонування у більшості розвинених країн становить більше половини річного обсягу ВВП. У такому бізнесі зайнята більша частина економічно активного населення. Такий результат забезпечується не тільки створеними державою умовами, що сприяють веденню бізнесу, а й відповідальністю суб'єктів малого і середнього підприємництва та чесністю і прозорістю у їх діях. Схожою є і ситуація в Україні – більшу частину ВВП створює малий та середній бізнес, проте чесність та прозорість ведення бізнесу все ще є проблемою. Дослідження українського малого та середнього бізнесу є актуальним, бо воно здатне виявити проблеми розвитку та можливі способи їх усунення, що у свою чергу допоможе зростанню української економіки. Мабуть, найістотнішим внеском малого та середнього бізнесу, окрім забезпечення економічного зростання, є регулювання питань зайнятості, що проявляється у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця. Окрім цього, малий та середній бізнес, зазвичай сприяє форму-

ванню середнього класу, що становить значну частину економічно активного населення.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням розглянутих у даній роботі аспектів займалися вітчизняні та зарубіжні вчені. В.М. Марченко займалась аналізом розвитку малого підприємництва в Україні [18]. Г. Марушевський розглядав різноманітні аспекти «зеленого» бізнесу МСП [27]. Питання державної політики з розвитку малого та середнього бізнесу інноваційного бізнесу в Україні розглянув Д. В. Андреев [28]. Технологічність малого та середнього бізнесу досліджували О. Ніколеску та В. Вижиковська. Ю. Пасічник з колегами досить детально розглянули вітчизняні реалії адаптації підприємницької діяльності світової практики та інтеграцію України до Європейського співтовариства [26].

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є аналіз малого та середнього бізнесу, розгляд їх внеску у найрізноманітніші сфери, визначення негативних аспектів. Планується проведення PEST-аналізу українського малого та середнього бізнесу, аналізу сучасного стану певних аспектів української економіки, розгляд зарубіжного досвіду.

Основний матеріал. Існує декілька варіантів аналізу, який здатен показати, як впливає макросередовище на суб'єкти бізнесу. Використовують PEST- або STEP-аналіз. STEP-аналіз доцільно застосовувати, коли аналізують розвинені країни, адже вони мають стабільну політичну систему та є економічно розвиненими, тут пріоритетними є соціальні та технологічні фактори. PEST-аналіз використовують тоді, коли аналізують країни, що не можна віднести до розвинених, і тут визначальними факторами є політичні та економічні. Тому для розгляду макросередо-

вища малого та середнього бізнесу України доцільно застосувати цей аналіз. Проведемо PEST-аналіз для визначення стану малого та середнього бізнесу в Україні за останні роки.

Фактори, які представляють найбільші загрози для підприємств (максимальна негативна сума) – Економічні фактори (12). Фактори, які відкривають підприємствам найбільші можливості (максимальна позитивна сума) – Політичні фактори (9). Також варто зазначити, що мінімальна негативна сума – Соціальні фактори (6), а мінімальна позитивна – Соціальні фактори (2).

1. Політичні фактори (P – political)

Політична ситуація в Україні. Непроста політична ситуація не сприяє розвитку малого та середнього бізнесу. Все ще мають місце бюрократизація та досить великий рівень корупції (не зважаючи на створення антикорупційної інфраструктури), а стійкість політичної влади та

існуючого уряду не є достатніми. Існує певна недовіра до влади та незадоволеність діями уряду. Українці не вважають напрямку розвитку країни правильним. Так 74% респондентів Соціологічного дослідження щодо політичної ситуації в Україні на 2021 р. вважають напрямку розвитку країни неправильним і лише 14% опитаних зазначають що події в країні розвиваються у правильному напрямку [1]. У порівнянні з опитуваннями у 2020 р., напрямку розвитку подій респонденти оцінили більш негативно. У лютому 2020 р. 58% респондентів відповіли, що події в країні розвиваються у неправильному напрямку. Якщо запитати респондентів про те, що є головною перешкодою розвитку країни, то тут є такі беззаперечні лідери у відповідях: корупція (49%) та непрофесійність влади (27%). Також 7% опитаних говорять про слабкі інститути влади, що напряму корелюється з непрофесійністю влади.

Таблиця 1

Аналіз малого та середнього бізнесу в Україні за період 2019-2021 рр. (PEST-аналіз)

Фактори	Ранг важливості	Оцінка		Зважена оцінка	
		+	-	+	-
1	2	3	4	5	6
1. Політичні фактори 1. Політична ситуація в Україні 2. Співпраця з іншими країнами 3. Підтримка з боку інших держав 4. Державна підтримка та законодавча база	3	2 1	3 1	6 3	9 3
2. Економічні фактори 1. Стан та тенденції української економіки 2. Продуктивність праці 3. Можливості фінансування	3	2	3 1	6	9 3
3. Соціальні фактори 1. Чесність та прозорість ведення бізнесу 2. Демографічні тенденції 3. Тенденції у сфері освіти	2	1	2 1	2	4 2
4. Технологічні фактори 1. Рівень технологічності 2. Заохочення інновацій 3. Конкурентоспроможність країни 4. Екологічні тенденції та «зелений» бізнес	2	2	2 1 2	4	4 2 4

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2

Результати PEST-аналізу

Фактори	+	-
Політичні фактори	9	11
Економічні фактори	6	12
Соціальні фактори	2	6
Технологічні фактори	4	10
Всього	21	37

Джерело: розроблено авторами

Співпраця з іншими країнами. Україна працює над створенням нових можливостей у сфері співпраці з іншими країнами/об'єднаннями країн. Наприклад, з 1 січня 2021 р. набула чинності Угода про вільну торгівлю підписана Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль [2], що може стати для обох країн поштовхом до розвитку ефективного співробітництва, створення зони вільної торгівлі між країнами може забезпечити посилення економічного співробітництва, сприяти усуненню бар'єрів у торгівлі товарами та поживати рух товарів між країнами. У 2022 р. Україна і Туреччина святкуватимуть вже 30 річницю встановлення дипломатичних відносин та з цієї нагоди планують укласти Угоду про вільну торгівлю, яка може значно зміцнити торговельні зв'язки між країнами і сприятиме встановленню нових ділових відносин. Також серед останніх угод маємо згадати Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [4], яка базується на Угоді про асоціацію з ЄС та є її продовженням у двосторонніх відносинах між Україною та Сполученим Королівством. Працюють сьогодні й над відносинами з головним експортером та імпортером. Україна та Китай 30 червня підписали міжурядову угоду [5], що передбачає розширення співробітництва та сприяння співпраці з метою реалізації спільних проектів у галузі будівництва інфраструктури. Згідно з угодою країни заохочують компанії та установи обох країн до співпраці в галузі будівництва інфраструктурних об'єктів (залізничне сполучення, порти, аеропорти та ін.), сприяють встановленню більш тісних економічних відносин між країнами та надаватимуть необхідну допомогу і супровід в реалізації спільних проектів. Україна та КНР є стратегічними партнерами. Підписання угоди про поглиблення співпраці в галузі будівництва інфраструктури є ще одним кроком урядів України та Китаю щодо поглиблення торговельно-економічного співробітництва, що

відповідає спільним інтересам двох сторін.

Тенденції зовнішньої торгівлі товарами України. Порівняно з 2019 р., обсяги експорту й імпорту товарів України зменшилися, однак за рахунок більшої зміни обсягів імпорту порівняно з експортом спостерігалось покращення зовнішньоторговельного балансу, хоча він і досі залишається від'ємним [6].

У 2019 р. найбільше експортував українських товарів Китай (7,6% експорту). Експорт товарів до Польщі склав 6,6% експорту, Туреччини – 5,2% експорту, Італії 4,8% експорту, Німеччини 4,8% експорту, Єгипту – 4,5% експорту. Найбільше експортував товарів до України також Китай 15,1% імпорту. Україна імпортувала товари також з Німеччини – 9,9% загального імпорту, Польщі – 6,7%, Білорусі – 6,2%, США 5,4% загального імпорту, Туреччини 3,9% та Італії – 3,4% загального імпорту [7]. У 2020 р. найбільше імпортував товарів до України Китай (15,4% імпорту). Україна імпортувала з Німеччини 9,9% загального імпорту, США – 5,5% загального імпорту, Білорусі – 5,3% загального імпорту, Туреччини – 4,5% загального імпорту та Італії – 3,9% загального імпорту [8].

Підтримка з боку інших держав. Малі та середні підприємства (МСП) є основою економіки Європи. Вони складають 99% усіх підприємств ЄС. У них працює близько 100 мільйонів людей, вони складають більше половини ВВП Європи і відіграють ключову роль у збільшенні вартості у кожному секторі економіки. МСП мають суттєве значення для конкурентоспроможності та процвітання Європи, промислових екосистем, економічного та технологічного суверенітету та стійкості до зовнішніх потрясінь [9]. І ЄС підтримує українські підприємства в межах ініціативи EU4Business. EU4Business є ініціативою ЄС, що допомагає малим та середнім підприємствам у шести країнах Східного партнерства ефективніше реалізовувати свій потенціал і стимулювати економічне зростання, шляхом створення доступу до фінансів та надання консультаційних послуг. ЄС підтримує підпри-

Таблиця 3

Зовнішня торгівля товарами у 2019–2020 рр.

Рік	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис. дол. США	у % до минулого року	тис. дол. США	у % до минулого року	
2019	50054605,8	105,7	60800173,1	106,3	-10745567,3
2020	49191824,5	98,3	54336136,7	89,4	-5144312,2

Джерело: розроблено авторами на основі [7; 8]

емців пільговими позиками через національні банки, мікрофінансуванням та грантами, допомагає з навчанням підприємців фінансовій грамотності [10].

2. Економічні фактори (E – economic).

Стан та тенденції української економіки. Кількість безробітного населення у віці 15-70 років з 2019 р. по 2020 р. зросла на 186,5 тис. осіб. У 2019 році кількість зайнятого населення становило 16 578,3 тис. осіб. У 2020 р. – 15915,3 тис. осіб. Кількість зайнятого населення з 2019 р. по 2020 р. зменшилась на 663 тис. осіб [13]. У 2020 р. номінальний ВВП становив 4194102 млн. грн., а реальний ВВП – 3818456 млн. грн. Різниця між реальним та номінальним ВВП становила -375646 млн. грн. або -9,0% [14]. Серед негативних тенденцій варто зазначити, що протягом 2020 р. заощадження українців скоротилися на 17 млрд. грн. Так, за даними Держстату доходи населення в 2020 р. досягли 3972,4 млрд. грн, при цьому витрати українців склали 3989,4 млрд. грн. Таким чином витрати перевищили доходи [15].

Можливості фінансування. Фінансову допомогу малому та середньому бізнесу надають Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний фонд, Німецький банк розвитку, Міжнародна фінансова корпорація. Їх фінансова підтримка полягає у кредитуванні МСП, цільових кредитах для соціальних, енергоефективних, екологічних проектів, а також гранти на обмін досвідом та розвиток підприємницьких компетенцій. ЄС підтримує підприємців пільговими позиками через національні банки, мікрофінансуванням та грантами [16]. Малий та середній бізнес може скористатися доступною для нього Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9». Можливість отримання кредитного фінансування стимулює прозорість ведення бізнесу та сприяє детінізації МСП [17].

3. Соціальні фактори (S – social)

Чесність та прозорість ведення бізнесу. Внесок МСП в розвиток економіки країн світу забезпечується як законодавчо сформова-

ними правилами ведення бізнесу, так і відповідальністю бізнесу за чесність та прозорість їх діяльності. У більшості МСП в Україні як відсутня система відбору та підготовки персоналу, так і активно реалізується політика економії на бухгалтерях та юристах. Все це призводить до накопичення помилок і, як наслідок, є причиною штрафів зі сторони державних органів. Зміна законодавства та правил ведення бізнесу потребує контролю за їх змінами, спеціальних компетенцій щодо їх трактування та ведення діяльності у відповідності до чинного законодавства.

Помилки можуть бути і навмисними. Наприклад, навмисне зниження обсягу реалізованої продукції та здійснення господарських операцій без їх відображення в обліку, шляхом декларування доходів не в повному обсязі, неправильне визначення доходу при використанні еквайрингу через зменшення суми перерахованого доходу власника на розмір комісійної винагороди банку чи отримання виручки на особисті банківські картки власника підприємства (такий метод часто використовують малі підприємства) або інші дії [18].

Демографічні тенденції. Демографічні тенденції є досить негативними (табл. 5). У 2019 р. чисельність населення зменшилась на 250,8 тис. осіб, а у 2020 р. – на 314 тис. осіб. У 2019 р. міграційний приріст становив 18222 особи, тоді як у 2020 р. лише – 7240 особи, що пояснюється початком пандемії COVID-19. Загальні коефіцієнти природного руху населення у 2020 р. склали: народжених 7,8 на 1000 осіб, померлих 15,9 на 1000 осіб, природний приріст становив -8,1 [19].

Тенденції у сфері освіти. Освітні тенденції визначаються загальними тенденціями розвитку сучасного світу. Основні тенденції: зростання відсотку освіченого населення у всіх кутках земної кулі, однаковий доступ до якісної освіти для кожного, посилення ролі держави у гарантуванні справедливості у здобутті освіти, ефективне і результативне використання видатків на освіту, гуманізація і демократизація освіти, оновлення форм і засобів

Таблиця 4

Економічні показники України за 2019–2020 роки

Показники	2019	2020
Номінальний ВВП (у фактичних цінах), млн. грн	3 974 564	4 194 102
Безробітне населення (за методологією МОП), тис. осіб	1 487,7	1 674,2
Зайняте населення, тис. осіб	16578,3	15915,3

Джерело: розроблено авторами на основі [13; 14]

Таблиця 5

Чисельність населення України за період 2019–2021 рр.

Рік	Чисельність наявного населення, тис. осіб	Чисельність постійного населення, тис. осіб
2019	42 153,2	41 983,6
2020	41 902,4	41 732,8
2021	41 588,4	41 418,7

Джерело: розроблено авторами на основі [19]

навчання, підвищення професійної компетентності викладачів, становлення державно-громадського управління освітою, поширення інформації про якість освітніх послуг за допомогою різних засобів інформації. Система вищої освіти України розвивається та змінюється під впливом таких факторів, як європейська інтеграція та глобалізація. Перед країною стає питання адаптування до міжнародного, зокрема європейського досвіду, та збереження власної ідентичності [20]. Намагаючись рухатись у напрямку євроінтеграції, влада змінює деякі аспекти у сфері освіти, аби відповідати міжнародним/європейським стандартам. Так, наприклад, нещодавно було запропоновано до розгляду Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за подання академічних текстів отриманих від інших фізичних чи юридичних осіб, як власних результатів навчальної та наукової діяльності [21]. У даній сфері існує певна диспропорція у структурі випускників ЗВО, тобто не вистачає спеціалістів у певних напрямках освіти і є надлишок у інших.

4. Технологічні фактори (T – technological)

Рівень технологічності. При визначенні характерних рис технологічних компаній деякі автори О. Ніколеску підкреслюють їх значний техніко-інноваційний потенціал: високий рівень підприємництва, оперативність прийняття рішень, тісні та прямі відносини з діловим середовищем. Такі риси притаманні МСП. З іншого боку, результати численних досліджень (наприклад, В. Виживковська вказують, що рівень технологічності МСП нижчий, ніж у великих підприємств, оскільки активність участі в реалізації інноваційних рішень знижується з розміром компанії. Брак ресурсів, як фінансових, так і інших (порівняно з великими підприємствами), обмежує такі види діяльності як дослідження та розробки, інвестиційна діяльність і, як наслідок, рівень відповідності підприємств підприємствам високотехнологічного сектору [22].

Конкуренентоспроможність країни. Дослідження стану інноваційної конкурентоспро-

можності України в глобальному вимірі на основі аналізу позиції держави за «Індексом глобальної конкурентоспроможності» (The Global Competitiveness Index) дозволяє зробити загальний висновок, що за інноваційним потенціалом Україна вдвічі відстає від країн – лідерів інновацій у світі [22].

Враховуючи результати аналізу, можна зробити висновок про те, що тенденції розвитку середовища малого та середнього бізнесу в Україні в період з 2019 р. по 2021 р. були скоріше негативними. Серед негативних факторів слід назвати непросту політичну ситуацію, державну підтримку та законодавчі пільги, стан та тенденції української економіки (зростання кількості безробітних та зменшення рівня зайнятості, скорочення заощаджень українців через перевищення витрат над доходами), низька продуктивність праці, недостатня чесність та прозорість ведення бізнесу через відсутність належного контролю та правового регулювання, досить негативні демографічні тенденції, недостатній рівень технологічності, заохочення інноваційної діяльності не є результативним, низька конкурентоспроможність країни. Істотними позитивними факторами слід вважати досить плідну та результативну співпрацю з іншими країнами, підтримка з боку інших держав та їх об'єднань (Європейський Союз підтримує українські підприємства в межах ініціативи EU4Business, яка допомагає малим та середнім підприємствам у шести країнах Східного партнерства ефективніше реалізовувати свій потенціал і стимулювати економічне зростання, шляхом створення доступу до фінансів та надання консультаційних послуг), можливості фінансування та доступ до фінансів, тенденції у сфері освіти (система вищої освіти України розвивається та змінюється під впливом таких факторів, як європейська інтеграція та глобалізація і перед країною постає питання адаптування до міжнародного, зокрема європейського досвіду). Показники підтверджують наявність негативних тенденцій МСП, а найбільш вони помітні у сфері зайнятості.

Таблиця 6

Показники суб'єктів середнього та малого бізнесу за 2019–2020 рр.

	Усього	У тому числі	
		підприємства	
		середні	малі
Кількість діючих суб'єктів господарювання, одиниць			
2019 р.	1941625	18129	1922978
2020 р.	1973577	17946	1955119
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб			
2019	9017813	3089709	4319757
у % до загального показника		34,3	47,9
2020	8931861	3123215	4233999
у % до загального показника		35,0	47,4
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн. грн			
2019	10524112839,7	4194484138,5	2698213388,2
у % до загального показника		39,9	25,6
2020	11062297146,3	4384676205,2	3051232950,2
у % до загального показника		39,6	27,6

Джерело: розроблено авторами на основі [23]

За період з 2019 р. по 2020 р. кількість діючих малих суб'єктів господарювання зросла на 32141 од., а кількість середніх – зменшилась на 183 од. (табл. 6). Загалом кількість діючих малих та середніх суб'єктів господарювання зросла на 31958 одиниць, що само по собі не є негативним, але негативні тенденції відображає кількість зайнятого на даних підприємствах населення.

Малі та середні підприємства для виконання своєї головної функції – забезпечення економічного зростання, мають створювати нові робочі місця та забезпечувати зайнятість більшої частини населення, але в Україні кількість зайнятих в МСП скоротилась. Досвід більшості розвинених країн показує, що найважливішим аспектом для розвитку МСП є державна підтримка. Одними з найдосконаліших та ефективних систем державної підтримки МСП є американська та системи країн Європи. Так, в країнах Західної Європи та США малі підприємства наразі створюють більше 80% нових робочих місць [24]. ЄС сьогодні допомагає країнам із менш досконалою системою державної підтримки МСП. Кошти, надані Україні ЄС для сектору МСП від початку дії програми, були спрямовані на допомогу 3228 суб'єктам мікро-, малого та середнього підприємництва, а також допомогли створити 7226 нових робочих місць (звіт по Україні програми EU4Business) [25]. Така результативність показує, що підтримка є важливим аспектом і Україні варто вдосколювати її. Розглянемо більш докладно досвід

США. Він показує, що належний розвиток МСП в основному забезпечує ефективна підтримка з боку держави, яка застосовує прогресивну систему оподаткування – чим більший дохід, тим більші податки. Специфікою малого бізнесу США є послуга франчайзингу, яка ще з середини XIX ст. активно почала використовуватися в таких фірмах, як «Зінгер» і «Дженерал Моторс». Ще однією ланкою в підтримці малого підприємництва в США є держзамовлення. Малі підприємства разом із великими концернами беруть участь в аукціонах і комісіях із розподілу державних закупівель і замовлень. Щорічно на закупівлі американський уряд витрачає не менш 700 млрд дол. У США активно діють венчурні фонди, які фінансують нові, в тому числі й сумнівні проекти. Щорічно американські венчурні фонди забезпечують місцевих підприємців не менш, ніж на 36 млрд дол. Досвід США показує, що успіх у розвитку МСП досягається завдяки використанню такої мережі підтримки: фінансова, матеріально-технічна, інформаційна, консультативна. На створення такої мережі залучені державні, місцеві органи влади, громадськість, університети та великий бізнес [26].

Висновки. На сучасному етапі розвитку світової економіки МСП зіштовхується зі значною кількістю перешкод, а головною серед них зазвичай є: у нерозвинених країнах – недостатня підтримка з боку держави або її неефективність. За допомогою PEST-аналізу ми визначили, що окрім фактору

підтримки також досить негативно впливає на МСП непроста політична ситуація, стан та тенденції української економіки, недостатня чесність та прозорість ведення бізнесу через відсутність належного контролю та правового регулювання, досить негативні демографічні тенденції, недостатній рівень технологічності та заохочення інноваційної, низька конкурентоспроможність країни на світовому ринку. Деякі фактори являють собою можливості і ними є досить плідна та результативна співпраця з іншими країнами, підтримка з боку інших держав, розвиток можливостей доступ до фінансів, тенденції у сфері освіти, потенціал в екологізації МСП. Сьогодні існує система підтримки українського МСП державою, проте досить довгий час МСП не отримувало належної підтримки, а сьогоднішня система не є досконалою. Досвід більшості розвинених країн показує, що найважливішим аспектом для розвитку

МСП є державна підтримка. Істотним внеском малого та середнього бізнесу є регулювання питань зайнятості, що проявляється у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця. Одними з найдосконаліших та ефективних систем державної підтримки МСП є американська та системи країн Європи. Так, в країнах Західної Європи та США малі підприємства наразі створюють більше 80 % нових робочих місць [28]. ЄС сьогодні допомагає країнам із менш досконалою системою державної підтримки МСП. Кошти, надані Україні ЄС для сектору МСП від початку дії програми, були спрямовані на допомогу 3228 суб'єктам мікро-, малого та середнього підприємництва, а також допомогли створити 7226 нових робочих місць (звіт по Україні програми EU4Business) [26]. Така результативність показує, що підтримка є важливим аспектом і Україні варто вдосконалювати її.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соціологічне дослідження щодо політичної ситуації в Україні: 2021 рік. URL: <https://uifuture.org/publications/zvit-socziologichnogo-doslidzhennya-shhodo-politychnoyi-sytuaciyi-v-ukrayini-2021-rku/>
2. Угода про вільну торгівлю між кабінетом міністрів України та урядом держави Ізраїль. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_001-19#Text
3. Україна та Туреччина домовилися про посилення промислової кооперації та двосторонньої торгівлі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-turechchina-domovilisa-pro-posilennya-promislovoyi-kooperaciyi-ta-dvostoronnoyi-torgivli>
4. Закон України «Про ратифікацію Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-20#Text>
5. Україна і Китай будуть посилювати торговельно-економічне співробітництво. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-i-kitaj-budut-posilyuvati-torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo>
6. Економічна статистика/Зовнішньоекономічна діяльність. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm
7. Географічна структура зовнішньої торгівлі у 2019 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2019.html
8. Географічна структура зовнішньої торгівлі у 2020 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2020.html
9. Entrepreneurship and small and medium-sized enterprises (SMEs). URL: https://ec.europa.eu/growth/smes_en
10. Допомагаємо малим і середнім підприємствам впоратися з наслідками COVID-19. URL: <https://eu4business.org.ua/>
11. Підтримка малого і середнього підприємництва. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostantnya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>
12. Офіс з розвитку підприємництва та експорту. URL: <https://business.diia.gov.ua/eero>
13. Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці / Зайнятість та безробіття. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm
14. Національні рахунки (ВВП). URL: http://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_u.htm
15. Заощадження українців за рік скоротилися. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/31/novyna/finansy/zaoshhadzhennya-ukrayincziv-rik-skorotylysya-derzhstat>
16. Access to finance for SMEs. URL: https://ec.europa.eu/growth/access-finance-smes_en
17. Великі проблеми малого бізнесу. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/system_bigproblemssmalbusiness/3_2020_system_ua.pdf

18. Марченко В. М., Харитоненко Д. В. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2021. № 18. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.225854>
19. Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm
20. Осмоловська А. О. Сучасні тенденції та виклики щодо формування освітньої політики України. *Політичне життя*. 2017. С. 70–74.
21. Проект закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за подання академічних текстів отриманих від інших фізичних чи юридичних осіб, як власних результатів навчальної та наукової діяльності. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI05217A.html
22. Глобальний інноваційний індекс 2021. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/globalnyj-innovacijnyj-indeks-2021/>
23. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm
24. Роль малих та середніх підприємств в розвитку інноваційної економіки. URL: <http://iii.ua/uk/rol-malih-ta-serednih-pidpriemstv-v-rozvitku-innovacijnoyi-ekonomiki>
25. Машталер О. В. Стан інновацій в Україні та їх вплив на позиції конкурентоспроможності в глобальній економіці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 96–106. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.20.24.96>
26. Секторальне партнерство – малий і середній бізнес. URL: <http://prismua.org/eap-sme/>

REFERENCES:

1. Sotsiologichne doslidzhennya shchodo politychnoy situatsiyi v Ukraini: 2021 rik [Sociological research on the political situation in Ukraine: 2021]. Retrieved from: <https://uifuture.org/publications/zvit-socziologichnogo-doslidzhennya-shchodo-politychnoy-sytuaciyi-v-ukrayini-2021-rku/>
2. Uhoda pro vil'nu torhivlyu mizh kabinetom ministriv Ukrainy ta uryadom derzhavy Izrayil' [Free Trade Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the State of Israel]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_001-19#Text
3. Ukrayina ta Turechchyna domovylisya pro posylennya promyslovoyi kooperatsiyi ta dvostoronnoyi torhivli [Ukraine and Turkey have agreed to strengthen industrial cooperation and bilateral trade]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-turechchina-domovilisya-pro-posylennya-promyslovoyi-kooperatsiyi-ta-dvostoronnoyi-torgivli>
4. Zakon Ukrainy «Pro ratyfikatsiyu Uhody pro politychne spivrobitnytstvo, vil'nu torhivlyu i stratehichne partnerstvo mizh Ukrainoyu ta Spoluchenyim Korolivstvom Velykoyi Brytaniyi i Pivnichnoyi Irlandiyi» [Law of Ukraine "On Ratification of the Agreement on Political Cooperation, Free Trade and Strategic Partnership between Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland"]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-20#Text>
5. Ukrayina i Kytay budut' posylyuvaty torhovel'no-ekonomichne spivrobitnytstvo [Ukraine and China will strengthen trade and economic cooperation]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-i-kitaj-budut-posylyuvaty-torgovel'no-ekonomichne-spivrobitnytstvo>
6. Ekonomichna statystyka / Zovnishn'oekonomichna diyal'nist' [Economic statistics / Foreign economic activity]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm
7. Heohrafichna struktura zovnishn'oyi torhivli u 2019 r. [Geographical structure of foreign trade in 2019]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2019.html
8. Heohrafichna struktura zovnishn'oyi torhivli u 2020 r. [Geographical structure of foreign trade in 2020]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2020.html
9. Entrepreneurship and small and medium-sized enterprises (SMEs). Retrieved from: https://ec.europa.eu/growth/smes_en
10. Dopomahayemo malym i serednim pidpryemstvam vporatysya z naslidkamy COVID-19 [We help small and medium-sized enterprises to cope with the consequences of COVID-19]. Retrieved from: <https://eu4business.org.ua/>
11. Pidtrymka maloho i seredn'oho pidpryemnytstva [Support for small and medium enterprises]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostantnya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpryemnytstva>
12. Ofis z rozvytku pidpryemnytstva ta eksportu [Business and export development office]. Retrieved from: <https://business.diaa.gov.ua/eepo>
13. Demohrafichna ta sotsial'na statystyka / Rynok pratsi / Zaynyatist' ta bezrobittya [Demographic and social statistics / Labor market / Employment and unemployment]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm

14. Natsional'ni rakhunky (VVP) [National Accounts (GDP)]. Retrieved from: http://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_u.htm
15. Zaoshchadzhennya ukrayintziv za rik skorotylysia [Ukrainians' savings have declined over the year]. Retrieved from: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/31/novyna/finansy/zaoshhadzhennya-ukrayincziv-rik-skorotylysia-derzhstat>
16. Access to finance for SMEs. Retrieved from: https://ec.europa.eu/growth/access-finance-smes_en
17. Velyki problemy maloho biznesu [Big problems of small business]. Retrieved from: https://boi.org.ua/media/uploads/system_bigproblemssmalbusiness/3_2020_system_ua.pdf
18. Marchenko V.M., Kharytonenko D.V. (2021) Suchasni tendentsiyi rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukraini [Modern tendencies of small business development in Ukraine]. *Economic Bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnical Institute"* <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.225854> (in Ukrainian)
19. Demografichna ta sotsial'na statystyka / Naselennya ta mihratsiya [Demographic and social statistics / Population and migration]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm
20. Osmolovs'ka, A. O. (2017) Suchasni tendentsiyi ta vyklyky shchodo formuvannya osvith'oyi polityky Ukrainy [Current trends and challenges in shaping the educational policy of Ukraine]. *Politychne zhyttya*, 70–74.
21. Proekt zakonu pro vnesennya zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennya shchodo posylennya vidpovidal'nosti za podannya akademichnykh tekstiv otrymanykh vid inshykh fizychnykh chy yurydychnykh osib, yak vlasnykh rezul'tativ navchal'noyi ta naukovoyi diyal'nosti [Draft Law on Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses to Strengthen Responsibility for Submission of Academic Texts Received from Other Individuals or Legal Entities as Own Results of Educational and Scientific Activity]. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI05217A.html
22. Hlobal'nyy innovatsiynny indeks 2021 [Global innovation index 2021]. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/globalnyj-innovacijnyj-indeks-2021/>
23. Ekonomichna statystyka / Ekonomichna diyal'nist' / Diyal'nist' pidpryyemstv [Economic statistics/Economic activity/Activity of enterprises]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
24. Rol' malykh ta serednih pidpryyemstv v rozvytku innovatsiynoyi ekonomiky [The role of small and medium enterprises in the development of innovative economy]. Retrieved from: <http://iii.ua/uk/rol-malih-ta-serednih-pidpriemstv-v-rozvitku-innovaciynoyi-ekonomiki>
25. Mashtaler O.V. (2020) Stan innovatsiy v Ukraini ta yikh vplyv na pozytsiyi konkurentospromozhnosti v hlobal'niy ekonomitsi [The state of innovations in Ukraine and their impact on the position of competitiveness in the global economy]. *Investments: Practice and Experience*, 24, 96–106. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.96>
26. Sektoral'ne partnerstvo – malyy i seredniy biznes [Sectoral partnership – small and medium business]. Retrieved from: <http://prismua.org/eap-sme/>